

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

**Koolieelse lasteasutuse järelevalve juhend
eestikeelsele õppe- ja kasvatustegevusele üleminekul
venekeelsetes lasteasutustes ja rühmades**

2024

Sisukord

Sissejuhatus	3
I osa	4
Õigusruum.....	4
Õigusaktide nõuetele vastava lasteasutuse tunnused	5
II osa.....	5
Järelevalves käsitletavat valdkonnad	5
1. Lasteasutuse arengu planeerimine.....	5
2. Õppekava.....	7
3. Rühmade moodustamine	9
4. Lasteasutuse tegevus- ja päevakava	10
5. Lapse arengu hindamine ja toetamine	10
6. Lapse erivajaduse toetamine.	12
7. Pedagoogide kvalifikatsioonid ja keelenõuete täitmine	13
Lasteasutuse keskkonna ja tegevuste vaatlus.....	14
Lisa 1. Õppe- ja kasvatusetegevuse vaatluse eksperthinnang	22
Lisa 2. Eksperdi koondhinnang.....	23
Lisa 3. Soovitavad küsimused vestluseks lastevanematega (hoolekoguga).....	0

Sissejuhatus

Praegune olukord. Haridus- ja Teadusministeeriumi (edaspidi *HTM*) õigus- ja personalipoliitika osakonna järelevalve valdkond on koostöös Keeleametiga alates 2022. aastast läbi viinud keelevaldkonna järelevalvet kutse- ja üldhariduskoolides, fookusega eesti keele ja eestikeelse õppe läbiviimisel. Üks osa järelevalve valdkonna töös on ka riiklike, teenistuslike ja haldusjärelevalvete läbiviimine erinevates õppeasutustes.

Koolieelse lasteasutuse seaduses ja koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas on sõnastatud nõuded eestikeelsele õppe- ja kasvatustegevusele ning õppeasutusele. Antud juhendiga soovime täpsustada ja koondada ühtseid regulatsioone ning põhimõtteid. Seoses lasteasutuste üleminekuga eestikeelsele õppe- ja kasvatustegevusele, soovime kirjeldada, milline peaks riigi vaates olema eestikeelset õppe- ja kasvatustegevust ning eesti keele õpet nõuetekohaselt korraldav õppeasutus.

Senised lapse mitme keele omandamise uuringute¹ tulemused näitavad, et lapsed on võimelised omandama rohkem kui üht keelt korraga. Samas tuleb arvestada, et mitme keele omandamine võtab kauem aega kui ühe keele omandamine. Lapse teise keele omandamine sõltub suurel määral sellest, kes lapsega keelt räägivad, millise kvaliteediga rääkija keel on, kui palju laps teist keelt kuuleb ja kui palju ta saab õpitavat keelt kasutada.

Juhendis esitatakse hea lasteasutuse tugevused, võimalused ja vajadused ning antakse juhiseid, kuidas tagada vastavalt kehtivatele õigusaktidele nõuetekohased tingimused õppe- ja kasvatustegevuseks lasteasutuses.

Juhend annab ülevaate, mida õppeasutus peaks tegema nõuetekohaseks eestikeelse õppe- ja kasvatustegevuse korraldamiseks. Lisaks antakse ülevaade meetoditest, kuidas lasteasutuse juhtkond saab oma õppeasutust selles valdkonnas hinnata.

Juhend on abivahendiks lasteasutuste personalile ja lasteasutuste pidajatele enesehindamiseks (sisehindamiseks) ja arendamiseks. Sama juhendi alusel saab HTM viia läbi järelevalvet koolieelsetes lasteasutustes.

Juhendi I osas on kirjeldatud, kuidas tagada lastele eestikeelse õppe- ja kasvatustegevuse ning eesti keele õppe toetamine ja läbiviimine nõuetekohaselt.

Juhendi II osas on õigusaktidele tuginedes välja toodud lasteasutuse hindamise valdkonnad ja juhised, kuidas I osas kirjeldatud põhimõtteid saavutada, nende täitmist hinnata ja parendada.

Juhend võimaldab luua selgust kogu riigi alusharidusmaastikule.

- 1) Riik on selgelt sõnastanud, mida õppeasutustelt eestikeelse õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimisel ja eesti keele omandamisel oodatakse.
- 2) Õppeasutustel on tööriist, mis võimaldab oma tegevust riigi ootustega võrrelda ja välja selgitada, mis on õppeasutuse tugevused ja parendusvaldkonnad.
- 3) Kõigile osapooltele on selge, mida järelevalve kontrollib; milline on õiguspärane tegevus alushariduse pakkumisel².

¹ Argus R., Rüütmaa T., Verschik A., Baird P. 2021. „Mitmekeelsus, esimese ja teise keele omandamine.“

² Koolieelse lasteasutuse seadus § 28.

I osa

Antud osas kirjeldatakse, milline on õigusaktide nõuetele vastav koolieelne lasteasutus, mis pakub eestikeelset haridust eelkooliealistele lastele.

Õigusruum

Eesti Vabariigi põhiseadus § 37: /.../ Igaühel on õigus saada eestikeelset õpetust. /.../
Hariduse andmine on riigi järelevalve all.

Käesoleva juhendi koostamise aluseks on kehtiv [koolieelse lasteasutuse seadus](#) (edaspidi *KELS*) ja Vabariigi Valitsuse 29.05.2008. a määrus nr 87 „Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava“ (edaspidi *KLRÕK*). Üheks eesmärgiks on õpetajate keeleoskuse taseme hindamine (sh millisel tasemel on see täna, ning millised on arengusihid, kui praegune keeleoskuse tase ei vasta kehtestatud nõuetele), siis tuleb arvestada muudatustega õigusaktides.

Muudatustena jõustusid kvalifikatsiooninõuded (sh keelenõue) 01.08.2023. aastal *KELS*³ lasteasutuse direktorile ja õppealajuhatajale. Samuti jõustus 01.08.2023. aastal säte⁴, mis võimaldab järelevalveorganil teha ettekirjutuse direktori ja õppealajuhataja ametikoha täitmiseks isikuga, kes vastab kvalifikatsiooninõuetes ette nähtud eesti keele oskuse nõuetele ning ettekirjutuse töölepingu lõpetamiseks isikuga, kes ei vasta kvalifikatsiooninõuetes ette nähtud eesti keele oskuse nõuetele. Lisaks jõustub sunniraha ülemmäär 9600 eurot. Ettekirjutus on kohaldatav alates 01.08.2023 direktori ja õppealajuhataja ametikohtadele ning seda saab rakendada lasteasutuse pidajale.

Alates 01.09.2023 jõustusid sätet⁵, mis võimaldavad lasteasutuse pidajale erandi taotlemist eestikeelsele õppele üleminekul.

Alates 01.08.2024 kohaldatai kvalifikatsiooninõudena keelenõudeid õpetajatele ja tugispetsialistidele (logopeed, eripedagoog, psühholoog, sotsiaalpedagoog). Kvalifikatsiooninõuete mittetäitmise eest on õigus määrata sunniraha ülemmäär 9600 eurot, mida rakendatakse lasteasutuse pidajale.

Alates 01.09.2024 jõustusid muudatused tervikuna ülejäänud osas (õppekeel, õpetaja vaba ametikoha täitmine koos keelenõudega). Eestikeelses lasteasutuses tuleb toetada muu kodukeelega laste eesti keele omandamist lõimitud õppe- ja kasvatustegevuste ning vajadusel eraldi keeletegevuste kaudu. Eesti keele tugiõppe sisu ja korralduse määrab iga lasteasutus ise.

Järelevalves hinnatakse koostöös Keeleametiga õpetajate keeleoskuse taset ja keelenõuete täitmist. Nõuded õpetaja keeleoskusele on sätestatud *KELS*⁶is. Iga lasteasutuse juhtkond ja pidaja peavad olema teadlikud lasteasutuses töötava õpetaja kvalifikatsioonist ja keeleoskuse tasemest, sh lastega rühmas töötavatest abistavatest töötajatest (õpetaja abid, abiõpetajad, assistendid). Selline teadmine annab lasteasutuse direktorile ja pidajale ülevaate kvalifikatsioonile vastavusest ning keeleoskuse taseme nõuete täitmise kohta.

³ *KELS*, § 22¹ lg-d 1–2.

⁴ *KELS*, § 31 lg 3¹ p-d 1–2.

⁵ *KELS*, § 36¹,

⁶ *KELS*, § 22¹.

Õigusaktide nõuetele vastava lasteasutuse tunnused

- ✓ Eestikeelsele õppele üleminekul on lasteasutuses süsteemselt ja asjatundlikult planeeritud viisil, mis tagab riiklikes arengukavades ja õigusaktides ette nähtud muudatuste saavutamise (KELS § 91).
- ✓ Lasteasutuses on moodustatud rühmad arvestades vajadusel ja võimalusel lapse arenguvajadusi.
- ✓ Lasteasutuse õppekava ja tegevuskava toetavad lapse (eesti keele) arengut.
- ✓ Lasteasutusel on nõuetekohaselt kinnitatud õppekava, milles on lahti kirjutatud kõikide vanuserühmade eeldatavad valdkondlikud ja üldoskused.
- ✓ Lasteasutuses on tagatud lapse arengu hindamine ja toetamine, sh eesti keele omandamine.
- ✓ Lasteasutus koostab õppekava läbinud lapsele koolivalmiduskaardi, milles kajastub muu kodukeelega lapse eesti keele omandamise etapi kirjeldus.
- ✓ Juhtide ja pedagoogide kvalifikatsioon ja keeletase vastavad kehtivatele nõuetele.

II osa

Järelevalves käsitletavad valdkonnad

1. Lasteasutuse arengu planeerimine

Arengukava. Arengukava on dokument, mis on aluseks kogu lasteasutuse tegevuse planeerimisele. Täpsemalt on lasteasutuse arenguks planeeritud tegevused lahti kirjutatud arengukava tegevuskavas, mis koostatakse kolmeks aastaks. Siinkohal on võimalik uurida, mida on lasteasutuses kavandatud käesolevaks või uueks õppeaastaks ja milline on venekeelsete lasteasutuste või venekeelsete rühmade tegevusplaan üleminekul eestikeelsele õppele. Arengukava tegevuskava koostamisel arvestatakse sisehindamise aruandes välja toodud tegevuse tugevuste ja parendusvaldkondadega.

Õigusaktid. Seaduse⁷ kohaselt koostab lasteasutus koostöös hoolekogu ja pedagoogilise nõukoguga lasteasutuse järjepideva arengu tagamiseks lasteasutuse arengukava. Lasteasutuse arengukavas määratakse⁸ arenduse põhisuunad ja -valdkonnad, tegevuskava kolmeks aastaks, ning arengukava uuendamise kord. Arengukava kinnitamine⁹ toimub lasteasutuse pidaja sätestatud korras.

Määruse¹⁰ kohaselt on lasteasutusel lisaks tegevuskava, milles määratletakse lasteasutuse ühe õppeaasta tegevuskava, lähtudes lasteasutuse arengukavast ja õppekavast, õppeaasta üldeesmärkidest ja eelmise õppeaasta sisehindamise tulemustest¹¹.

Vaadeldavad dokumendid

- 1) Arengukava ja selle juurde kuuluv tegevuskava koos dokumentidega arengukava kinnitamise kohta (sh pedagoogilise nõukogu ja hoolekogu arvamuse andmine).

⁷ KELS, § 91 lg 1.

⁸ KELS, § 91 lg 2.

⁹ KELS, § 91 lg 3.

¹⁰ Haridus- ja teadusministri 31.08.2011. a määruse nr 44 „Koolieelse lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse alaste kohustuslike dokumentide loetelu ja nende täitmise kord“, § 2 p 1.

¹¹ Haridus- ja teadusministri 31.08.2011. a määruse nr 44 „Koolieelse lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse alaste kohustuslike dokumentide loetelu ja nende täitmise kord“, § 4 p lg 1.

- 2) Aasta tegevuskava kokkuvõte, aasta õppe- ja kasvatustegevuse analüüsi kokkuvõte, sh keeletegevused.
- 3) Võimalusel muud dokumendid, milles on kavandatud üleminek eestikeelsele õppele.
- 4) Haridusandmed lasteasutuse eesti keele valdkonna tegevuste kohta (HTM).

Küsimused, mida esitada

- 1) Millised arengukava eesmärgid on sellel õppeaastal fookuses ja mida tehakse antud eesmärkide täitmiseks?
- 2) Kuidas on korraldatud eestikeelsele õppele üleminek? Mida see erinevates rühmades tähendaks?
- 3) Millised tegevused on planeeritud eestikeelsele õppele üleminekuks?
- 4) Millised on uue perioodi keeleteemaga seotud tegevuskava väljatöötamise materjalid?
- 5) Milliseid tegevusi on planeeritud lapse arengu, sh eesti keele omandamise toetamiseks?
- 6) Kas on määratud eraldi vastutajad?
- 7) Kuidas toimub sellel teemal lapsevanemate teavitamine ja nõustamine? Kas on toimunud arutelusid vanematega (nt eesti keele õppimine, lapse arengu toetamine vm)?
- 8) Milliseid eesti keele õpet toetavaid lisategevusi või lõiminguid tehakse lastele ja õpetajatele juba täna?
- 9) Milliseid tegevusi on planeeritud personalijuhtimises seose eestikeelsele õppele üleminekuks (nt täienduskoolitused, värbamine)?
- 10) Kui palju õpetajaid on läbinud ja kui suures mahus koolitusi on planeeritud sellel teemal?
- 11) Kuidas toimub eestikeelse õppetöö korraldus mitmekeelses lasteasutuses? Milliseid rahalisi vahendeid on lasteasutus saanud keeleõppeks kasutada? Kas on taotletud lisarahastust?
- 12) Kas arengukava on seoses eesti keele õppega muudetud või täiendatud?
- 13) Kuivõrd arengukava tugineb lasteaia sisehindamisele?

Uurimismeetodid: dokumendivaatlus, haridusandmete analüüs (HTM), vestlus juhtkonna, pidajaga, õpetajatega, hoolekogu liikmetega (rühmade esindajad) või vabalt valitud lapsevanematega.

Sisehindamine. Sisehindamise kaudu saame tervikpildi kogu lasteasutuse tegevusest, sh laste arengu ja eesti keele õppe toetamisest.

Õigusaktid. Seaduse kohaselt¹² on sisehindamine pidev protsess, mille eesmärk on tagada laste arengut toetavad tingimused ja lasteasutuse järjepidev areng, selgitades välja lasteasutuse tugevused ning parendusvaldkonnad, millest lähtuvalt koostatakse arengukava tegevuskava¹³. Eesmärgist lähtuvalt analüüsitakse sisehindamisel õppe- ja kasvatustegevust ja juhtimist ning hinnatakse nende tulemuslikkust. Sisehindamise läbiviimise korra kehtestab lasteasutuse direktor¹⁴. Sisehindamise aruanne koostatakse¹⁵ vähemalt üks kord kolme õppeaasta jooksul. Aruandes tuuakse välja lasteasutuse tugevused ja parendusvaldkonnad ning kooskõlastatakse lasteasutuse hoolekoguga ja lasteasutuse pidajaga. Aruande kinnitab lasteasutuse direktor.

Seaduse kohaselt¹⁶ nõustatakse lasteasutust sisehindamise küsimustes. Nõustamise eesmärk on anda lasteasutusele soovitusi sisehindamise kohta, analüüsides, kas sisehindamisel on lähtutud

¹² KELS, § 24² lg 1.

¹³ KELS, § 9¹ lg 2 p 2.

¹⁴ KELS, § 24² lg 2.

¹⁵ KELS, § 24² lg 3.

¹⁶ KELS, § 24³ lg 1.

sätetatud eesmärgist (KELS § 24² lg 1). Lasteasutuse nõustamise tingimused ja kord on kehtestanud vastavas määruses¹⁷.

Vaadeldavad dokumendid

- 1) Sisehindamise kord ja direktori käskkiri sisehindamise korra kehtestamise kohta.
- 2) Lasteasutuses toimunud viimase sisehindamise aruanne ja direktori käskkiri sisehindamise aruande kinnitamise kohta. Lisaks hoolekogu ja pidajaga kooskõlastatud.
- 3) Võimalikud vahehindamise aruanded või muud dokumendid, mis annavad ülevaate toimunud sisehindamisest.
- 4) Dokumendid, mis näitavad pedagoogilises nõukogus arutatud sisehindamise aruandes ja vahehindamisel välja toodud tulemusi ning tehtud ettepanekuid tulemuste parendamiseks.

Küsimused, mida esitada

- 1) Kui sageli sisehindamist tehakse ja millal tehti viimati? (sh vaadata sisehindamise korda)
- 2) Kas on kasutatud võimalust saada sisehindamise nõustamist?
- 3) Milline seos on sisehindamise aruandel arengukavaga?
- 4) Kas sisehindamine on olnud järjepidev protsess?
- 5) Kas selles tuuakse välja tugevused ja parendusvaldkonnad?
- 6) Kas tulemusi tutvustatakse lapsevanematele, pedagoogilisele nõukogule, hoolekogule, pidajale?
- 7) Kuidas hindate tegevuste mõju ja muudatuste tulemuslikkust?
- 8) Kas lapse eesti keele omandamise toetamine on sisehindamises välja toodud?
- 9) Kas õpetajad on uurinud laste keeleõppega seonduvat ja millised on tulemused? Mida on selle põhjal planeeritud, kas midagi on muutunud?
- 10) Milliseid tegevusi on tehtud eestikeelsele õppele üleminekul?
- 11) Kuidas toetatakse lapse eesti keele omandamist?
- 12) Kuidas toetatakse personali eesti keele omandamist?
- 13) Milliseid tegevusi on direktor planeerinud õpetajate kvalifikatsiooni ja keelenõuete täitmisega seonduvalt?
- 14) Kas lasteasutuses korraldatud huvitegevus toetab eesti keele omandamist?
- 15) Kui suured on lasteaias rühmad? Milline on rühmade koosseis?

Uurimismeetodid: dokumendivaatlus ja vestlused juhtkonna, õpetajate, lasteasutuse pidaja ja lapsevanemate esindajatega.

2. Õppekava

Eesmärgiks on vaadelda lapse arengu toetamist eesti keele omandamisel.

Õppekava on lasteasutuse õppe- ja kasvatustöö alusdokument. Iga lasteasutus peab olema koostanud lasteasutuse õppekava lähtuvalt riiklikust õppekavast. Seadus sätestab¹⁸, et lasteasutuse õppe- ja kasvatuskorralduse aluseks on lasteasutuse õppekava, mis vastab koolieelse lasteasutuse riiklikule õppekavale. Õppekava koostavad ja arendavad lasteasutuse pedagoogid, kaasates vanemaid. Lasteasutuse õppekava kinnitab direktor pedagoogilise

¹⁷ Haridus- ja Teadusministri 13.08.2009. a määrus nr 62 „Koolieelse lasteasutuse nõustamise tingimused ja kord sisehindamise küsimustes“.

¹⁸ KELS § 16 lg 1,3.

nõukogu ettepanekul, kuulates ära hoolekogu arvamuse. KLRÕKi¹⁹ järgselt tagatakse lapsele, kelle kodune keel ei ole eesti keel, eesti keele õpe.

Seaduse kohaselt²⁰ esitatakse lasteasutuse õppekavas:

- 1) lasteasutuse liik ja eripära;
- 2) õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, põhimõtted, sisu ja lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti;
- 3) õppe- ja kasvatustegevuse korraldus (päevakava koostamise põhimõtted, õppe- ja kasvatustegevuse kavandamise perioodi pikkus), sealhulgas suveperioodil;
- 4) lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted, sealhulgas korraldus;
- 5) erivajadustega lapse arengu toetamise põhimõtted, sealhulgas korraldus (sh keelelise erivajaduse ja andekuse puhul);
- 6) lapsevanematega koostöö põhimõtted, sealhulgas korraldus;
- 7) õppekava uuendamise ja täiendamise kord.

Õppekavast nähtub, kuidas on lasteasutuses planeeritud lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted, sh korraldus ja erivajadustega lapse arengu toetamise põhimõtted. Õppekavas on lahti kirjutatud kõikide vanuserühmade eeldatavad üldoskused.

KLRÕKis sätestatud eesti keele kui teise keele eeldatavad tulemused lähtuvad lapse eesti keele oskuse tasemest A1.

Vaadeldavad dokumendid

- 1) Kehtiv õppekava ja direktori käskkiri õppekava kinnitamise kohta.
- 2) Dokumendid, mis tõendavad, et õppekava on esitatud enne kinnitamist arvamuse andmiseks lasteasutuse pedagoogilisele nõukogule ja hoolekogule.

Nende dokumentide põhjal koostatakse vestluste küsimused ning planeeritakse tegevuste vaatlused rühmades.

Küsimused, mida esitada

- 1) Kas lasteasutuse õppekava üldosas on kõik vajalikud sätted olemas?
- 2) Kas lasteasutuse õppekava, sh õppekava muudatused on nõuetele vastavalt kehtestatud? Kas õppekava ja selle muudatused on esitatud enne kinnitamist arvamuse andmiseks lasteasutuse hoolekogule ja pedagoogilisele nõukogule?
- 3) Kas huvirühmad on andnud õppekavale või selle muudatustele sisulise arvamuse ja teinud ettepanekuid? Kas nende arvamustega on arvestatud?
- 4) Kas õppekava on muudetud seoses eestikeelsele õppele üleminekuga?
- 5) Millised on olnud viimased õppekava muudatused? Kui sageli tehakse õppekavas muudatusi? Kas midagi on muudetud sisehindamise tulemuste põhjal?
- 6) Millistes tegevustes väljendub lasteasutuse eripära?
- 7) Kas ja kuidas on õppekava arendamisse kaasatud pedagoogid, lapsevanemad, pidaja?
- 8) Kas ja kui võrd selgelt on õppekavas välja toodud lapse arengu toetamise põhimõtted, sh keele arengu toetamine? Milliseid eesti kultuuriga (identiteetiga) seotud üritusi lastele korraldatakse?

Uurimismeetodid: dokumendivaatlus ja vestlused juhtkonna, õpetajate, lasteasutuse pidaja ja hoolekoguga.

¹⁹ KLRÕK, § 9 lg 1.

²⁰ KELS, § 2 lg 4.

3. Rühmade moodustamine

Seaduse kohaselt²¹ peab lasteasutus moodustama söime- ja lasteaiarühmad, söimerühmad kuni 3-aastastele lastele, aiarühmad (3–6-a ja 6–7-a lastele) või liitrühmad, samuti võib luua sobitusrühmad ja erirühmad. Seaduses on määratletud²², et eesmärgiga tagada lastele turvaline kasvukeskkond, lähtub lasteasutuse personali töökorraldus põhimõttest, et kogu rühma tööaja jooksul on õppe- ja kasvatusalal töötav isik või õpetajat abistav töötaja söimerühmas kuni 7 lapse, liitrühmas kuni 8 lapse, aiarühmas kuni 10 lapse, sobitusrühmas kuni 8 lapse ning erirühmas sõltuvalt laste erivajadusest kahe kuni 6 lapse kohta.

KELS § 20 lõikes 6 nimetatud juhul võib olla õppe- ja kasvatusalal töötav isik või õpetajat abistav töötaja söimerühmas kuni 8 lapse, liitrühmas kuni 10 lapse ja lasteaias rühmas kuni kaheistkümne 12 lapse kohta.

Sotsiaalministri 24.09.2010. a määruse nr 61 „Tervisekaitsenõuded koolieelses lasteasutuses tervise edendamisele ja päevakavale“ § 14 lõike 4 kohaselt võimaldatakse päevakava kohaselt ühe kuni kolme aasta vanusele lapsele vähemalt üks kord päevane uneaeg. Vanematel lastel peab olema tagatud päevas vähemalt üks tund puhkeajaga valikuvõimalusega une ja muu vaikse tegevuse vahel.

Vaadeldavad dokumendid

- 1) EHIS ja lasteasutuse, õppe- ja kasvatustegevuse päevikud.
- 2) Direktori käskkirjad rühmade moodustamise kohta.

Küsimused, mida esitada

- 1) Mille alusel on direktor rühmad moodustanud?
- 2) Kuidas arvestatakse rühmade moodustamisel muu kodukeelega lastega? Kuivõrd on rühmade moodustamisel käsitletud ja analüüsitud võimalikke riske?
- 3) Milliseid võimalusi on rühmade moodustamisel pakkunud lasteasutuse pidaja? Kas direktoril on siin valikuvõimalusi?
- 4) Milline on täiskasvanute ja laste suhtarv? Täpsustada, kas rühmameeskonna tööaeg on kattuv ning kuidas tööd sellisel juhul korraldatakse?
- 5) Kuidas on korraldatud õppe- ja kasvatustöö rühmades – õppekäik või tegevused väljaspool maja, õuesõpe, projektõpe, avastusõpe.
- 6) Kuidas on korraldatud rühmade puhkeaeg majas tervikuna? Milliseid vaiksaid tegevusi võimaldatakse lastele puhkeajal?
- 7) Kuidas rühma töökorraldus toetab eesti keele omandamist?
- 8) Kuivõrd moodustatakse õppetöö läbiviimiseks väiksemaid gruppe? (Kui grupp on keele õppimisel jagatud mitmeks, on see kasulik, kuna keele omandamisel on võtmetähtsusega suhtlus iga lapsega.)
- 9) Milline on lastega gruppides tegutsemise eesmärk? Millised on selle põhimõtted? Kas see toetab õppekava omandamist?
- 10) Kuidas toetavad muusika- ja liikumistegevused laste eesti keele omandamist?
- 11) Kuidas luuakse rühmades eestikeelset keskkonda?

²¹ KELS, § 6.

²² KELS, § 20 lg 6.

12) Kas kõik õpetajad täiendavad end eesti keele õppes ja keeleõpetamise metoodilistel koolitustel? Millises mahus on seda tehtud, koolituste pikkused?

Uurimismeetodid: dokumendivaatlus, EHIS (õpetajate täiendkoolitused), vestlused kõigi huvigruppidega.

4. Lasteasutuse tegevus- ja päevakava

Lasteasutusel on seaduse kohaselt²³ lasteasutuse päevakava, mille koostamisel arvestatakse riiklikku õppekava ning selle paikkonna, kus lasteasutus asub, kultuurilise omapära ja rahvatraditsioonidega. Lasteasutuse tegevus- ja päevakava kinnitab direktor. Dokumentide koostamisel ja nende täitmisel lähtutakse vastavast määrusest²⁴.

Vaadeldavad dokumendid

- 1) Lasteasutuse tegevus- ja päevakava ja direktori käskkiri selle kinnitamise kohta.
- 2) Rühmade nädala- või kuukava (kui töö planeerimise ja kavandamise dokumendid).
- 3) Rühmapäevik, mis näitab läbiviidud õppe- ja kasvatustegevusi.

Küsimused, mida esitada

- 1) Kas tegevus- ja päevakava vastab õigusaktides esitatud nõuetele ja on direktori poolt kinnitatud?
- 2) Millised tegevused on kavandatud õppeaasta tegevuskavasse seoses eestikeelse õppega?
- 3) Kuivõrd tegevus- ja päevakava toetavad lapse eesti keele arengut?
- 4) Milliseid tegevusi on planeeritud igapäevaseks eesti keele õppeks?
- 5) Kuidas on lapsed kaasatud päeva-, nädala- ja kuukava planeerimisse?
- 6) Kuivõrd järgitakse rühma igapäevases tegevuses päevakava ja tegevuskava, kuivõrd paindlikud need on? Kui paindlik saab olla õpetaja igapäevaste tegevuste planeerimisel?
- 7) Kuivõrd on lastega tegevused lõimitud ja milliseid lõiminguid kasutatakse?
- 8) Kas lasteasutuses toimuvad eestikeelsed huviringid ja kui paljud lapsed seal osalevad?

Uurimismeetodid: dokumendivaatlus, vestlused juhtkonnaga, õpetajatega.

5. Lapse arengu hindamine ja toetamine

Lapse arengu hindamine on osa õppe- ja kasvatusprotsessist²⁵ ja sellest tulenevalt arvestatav osa õpetaja tööst. See annab õpetajale informatsiooni, millist tuge laps vajab ning kuidas tema arengut toetada. Lasteasutuse õppekavas peab olema kirjeldatud, kuidas toimub lapse arengu hindamine.

Määruse järgselt²⁶ sõnastatakse lasteasutuse õppekavas lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted, sealhulgas analüüsimise ja hindamise korraldus, samuti erivajadustega lapse arengu toetamise põhimõtted, sealhulgas selle korraldus.

Samas on sätestatud²⁷ lapse arengu hindamise põhimõtted. Lapse arengu analüüsimine ja hindamine on oluline lapse eripära mõistmiseks, erivajaduste väljaselgitamiseks, positiivse

²³ KELS, § 16 lg 4.

²⁴ Haridus- ja teadusministri 31.08.2011. a määrus nr 44 „Koolieelse lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse alaste kohustuslike dokumentide loetelu ja nende täitmise kord“, § 5.

²⁵ KLRÕK, § 24 lg 2.

²⁶ KLRÕK, § 2 lg 4 p-d 4 ja 5.

²⁷ KLRÕK, § 24.

enesehinnangu ja arengu toetamiseks ning õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks koostöös lapsevanemaga²⁸. Lasteasutuse õppekavas on esitatud lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted ja selle korraldus ning erivajadustega lapse arengu toetamise põhimõtted ja korraldus²⁹. Pedagoog viib vähemalt üks kord õppeaastas lapse arengu hindamiseks ja toetamiseks lapsevanemaga läbi arenguestluse³⁰.

Valik lapse arengu hindamisvahendeid lasteasutustele

- 5-15R laste arengu ja käitumise hindamise küsimustik lapsevanematele (Kadesjö jt, 2017),
- 5-6-a laste kõne test (Padrik et al., 2013)
- 3-4-a laste kõne test (Hallap jt, 2019)
- 2-3-a laste MacArthuri-Batesi suhtlemise arengu test ja selle lühiversioon (Fenson et al, 1993; Tulviste, 2007; Olt, Tulviste ja Urm, 2015)
- Lapse heaolu hindamise raamistik ja hindamiskolmnurk (Sotsiaalkindlustusamet, 2017)

Lapse arengu hindamise dokumendis peaks kajastuma muuhulgas eesti keele omandamise hetkeseis, kui eesti keel pole tema emakeel. Oluline oleks märkida, kas laps on osalenud nt keelekümlusrühmas või milline on tema igapäevane kokkupuude lasteasutuses eesti keelega.

Mitmetes lasteasutustes töötab täna osalise koormusega arenguliste erivajadustega laste koordineerija, kelle ülesanded on sisult sarnased ja osaliselt kattuvad põhikooli- ja gümnaasiumiseadusest tuleneva haridusliku erivajadusega õpilase õppe koordineerija ülesannetega. Seadus siiski ei reguleeri vastavaid ülesandeid lasteasutuses.

Vaadeldavad dokumendid

- 1) Rühmapäevikute vaatlus.
- 2) Laste arengumapid ja nende erinevad vormid.
- 3) Lapse arengu jälgimise kaardid ja nende erinevad vormid.
- 4) Dokumendid, mis näitavad õpetajate poolt läbi viidud laste vaatluste ja muude hindamismeetodite tulemusi.
- 5) Arenguestluste läbiviimise põhimõtted või kord ja arenguestluste dokumenteeritud tulemused.

Küsimused, mida esitada

- 1) Kuidas on õppekavas kirjeldatud lapse arengu hindamine?
- 2) Kuidas toimub igapäevaselt lapse arengu hindamine (meetodid, põhimõtted, dokumenteerimine)? Kas kaasatakse eksperte väljastpoolt?
- 3) Kui sageli viivad õpetajad läbi lapse vaatlusi? Millele tuginedes ja mida vaadeldakse? Milliseid andmeid kogutakse ja mida andmetega edasi tehakse?
- 4) Kas kogutakse andmeid lapse eesti keele omandamise kohta?
- 5) Kas õpetajad teavad laste tausta – kas lapsel on kodus toetavat eesti keele kasutamise võimalust, kui kaua on laps eestikeelses keskkonnas olnud jm?
- 6) Millisesse dokumenti on koondatud lapse arengu hindamise tulemused?
- 7) Kuhu fikseeritakse vastavad kirjed? Kuidas tagatakse turvaline andmete edastus?
- 8) Kuidas ja millal saavad lapsevanemad informatsiooni oma lapse arengu kohta?
- 9) Kuidas toimuvad lapse arenguestlused? Milliseid kokkuvõtteid tehakse?
- 10) Kuivõrd kasutatakse e-päeviku võimalusi?

²⁸ KLRÕK, § 24 lg 1.

²⁹ KLRÕK, § 2 lg 4 p-d 4-5.

³⁰ KLRÕK, § 24 lg 6.

Uurimismeetodid: dokumendivaatlus, vestlused huvirühmadega, rühmategevuste ja ruumide vaatlused.

Koolivalmiduskaart. KELS³¹ kohaselt annab lasteasutus õppekava läbinule välja koolivalmiduskaardi, milles on kirjeldatud lapse arengu tulemused. Vanem esitab koolivalmiduskaardi kooli, kus laps asub täitma koolikohustust. Määrus³² sätestab koolivalmiduskaardi sisseseadmise ja selle täitmise üldnõuded. Kättesaadav on juhendmaterjal³³ HTMi kodulehel.

Koolivalmiduskaart tuleb vastavalt keeleseadusele³⁴ kohaliku omavalitsuse lasteasutustes koostada eesti keeles.

Isikuandmete kaitse seaduse kohaselt on noorema kui 13-aastase lapse isikuandmete töötlemine lubatud üksnes sellisel juhul ja sellises ulatuses, milleks on nõusoleku andnud lapse seaduslik esindaja³⁵.

Vaadeldavad dokumendid

- 1) Lasteasutuse koolivalmiduskaardi vorm.
- 2) Viimase kahe aasta koolivalmiduskaardid.

Küsimused, mida esitada

- 1) Kas õppekavas on kehtestatud koolivalmiduskaardi vorm ja mille alusel on see koostatud?
- 2) Kas riiklikus õppekavas ja määruises sätestatud koolivalmiduskaardi põhimõtted on täidetud?
- 3) Kas ja kuidas koolivalmiduskaardi vormi on täiendatud või muudetud? Mis osas?
- 4) Kas koolivalmiduskaardi täitmisel osalevad tugispetsialistid?
- 5) Kes allkirjastab koolivalmiduskaardi?
- 6) Kuidas on koolivalmiduskaardi puhul tagatud isikuandmete kaitse?
- 7) Kui oluline on kohaliku omavalitsuse jaoks koolivalmiduskaart ning selle esitamine kooli?
- 8) Kas ja milliseid otsuseid tehakse lapse koolivalmiduskaardi põhjal?
- 9) Kas omavalitsuses on ühtlustatud koolivalmiduskaartide täitmist ja nende edastamist koolidele?
- 10) Millist tagasisidet on lasteasutus saanud koolidelt koolivalmiduskaartide kohta?
- 11) Kas ja kuidas selgitate vanematele koolivalmiduskaardi olulisust?

Uurimismeetodid: dokumendivaatlus, õppekava, vestlused.

6. Lapse erivajaduse toetamine.

Erivajadusega lapsed. Erivajadusega on laps, kelle võimetest, tervises seisundist, keelelisest ja kultuurilisest taustast ning isiksuseomadustest tingitud arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi lapse kasvukeskkonnas (mängu- ja õppevahendid, ruumid, õppe- ja kasvatusmeetodid jm) või rühma tegevuskavas³⁶.

³¹ KELS, § 16 lg 5.

³² Haridus- ja teadusministri 31.08.2011. a määrus nr 44 „Koolieelse lasteasutuse õppe- ja kasvatusgevuse alaste kohustuslike dokumentide loetelu ja nende täitmise kord“, § 6.

³³ Juhendmaterjal „Lapse arengu hindamise ja toetamise juhendmaterjal koolieelsele lasteasutusele“, <https://www.hm.ee/uldharidus-ja-noored/alus-pohi-ja-keskharidus/alusharidus/juhendmaterjalid>.

³⁴ Keeleseadus, § 10 lg 1.

³⁵ Isikuandmete kaitse seadus, § 8 lg 2.

³⁶ KLRÕK, § 8 lg 1.

KELSi³⁷ kohaselt jälgivad pedagoogid lapse arengut ja toimetulekut lasteasutuses ning vajaduse korral kohandavad õppe- ja kasvatustegevust lapse erivajaduse järgi. Lapse arengu hindamisel ja toetamisel lähtutakse põhimõtetest, mis on sätestatud koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas. Vajaduse korral tagatakse lapsele logopeedi ja eripedagoogi või muu tugiteenus, mille rakendamiseks loob võimalused lasteasutuse pidaja ning mille rakendamist korraldab direktor³⁸. Keha-, kõne-, meele- või vaimupuudega ning eriabi või -hooldust vajavatele lastele (edaspidi *erivajadusega laps*) loob valla- või linnavalitsus arengu- ja kasvamisvõimalused elukohajärgses lasteasutuses³⁹. Erivajadusega lapsele luuakse arengutingimused sobitusrühmas koos teiste lastega. Kui elukohajärgses lasteasutuses pole võimalik sobitusrühma moodustada, moodustab valla- või linnavalitsus erirühma või asutab erilasteasutuse⁴⁰.

Tugiteenuse sisseostmine on erijuhul vajalik ja seda peab korraldama kohalik omavalitsus. Siinkohal on oluline vaadelda eestikeelse logopeedi teenust. Kui on vajalik, võib lasteasutuses juurde võtta venekeelse logopeedi lapsele, kellel on Rajaleidja soovitus õppida kodukeeles.

Vaadeldavad dokumendid

- 1) Individuaalsed arenduskavad.
- 2) Arenguveestluste protokollid.
- 3) Materjalid, mille alusel toimub lapse arengu hindamine.
- 4) EHISe andmed.

Küsimused, mida esitada

- 1) Kuidas toimub lapse varajane märkamine ja sekkumine?
- 2) Kuidas toimub lapse kohta info liikumine vanemale ja edasi?
- 3) Milliste tugispetsialistide teenust pakutakse lasteasutuses, millist väljaspool lasteaeda?
- 4) Kuidas see, mida on hinnatud, rakendub? Kui sageli vaadatakse üle individuaalne arenduskava ja toe tõhusus? Kuidas kaasatakse sellesse lapsevanem?
- 5) Kuidas toe tulemuslikkuse ja arenduskava sobilikkuse hindamine toimub?
- 6) Milline on õpetajate ja tugispetsialistide koostöö?
- 7) Kuidas toetatakse muu kodukeelega erivajadusega last?
- 8) Kas toetatakse ja juhendatakse ka õpetajat?
- 9) Kas ja kuidas nõustatakse vanemat?
- 10) Milline on lasteasutuse pidaja abi erivajadustega laste vanemate suunamisel koostöösse väljaspool asutust (nt lastekaitse, tugispetsialistid).

Uurimismeetodid: dokumentide vaatlus, haridusandmed lasteasutuse kohta (HTM), vestlused direktori, õpetajate, tugispetsialistide ja pidajaga, lastevanemate esindajatega.

7. Pedagoogide kvalifikatsioonid ja keelenõuete täitmine

Eesmärgiks on saada ülevaade, kas lasteasutuses on õppekava täitmiseks olemas vajaliku ettevalmistusega töötajad, kas pedagoogide haridus vastab kvalifikatsiooninõuetele ja kuivõrd õppetööd toetav personal oskab eesti keelt.

³⁷ KELS, § 15 lg 1.

³⁸ KELS, § 14 lg 2.

³⁹ KELS, § 14 lg 3.

⁴⁰ KELS, § 14 lg 5.

Õigusaktid. Määruses on kehtestatud⁴¹ direktori, õppealajuhataja, õpetaja, logopeedi ja eripedagoogi ametikohale kehtestatud nõuded. Samuti tuleb määruse⁴² kohaselt tagada vajalik personali koosseis. Õpetajate andmete kandmise põhimõtted lähtuvad eraldi määrusest⁴³.

Vaadeldavad dokumendid

- 1) Konkursikomisjoni kord
- 2) Avalike konkursside läbiviimine ja konkursikomisjonide protokollid
- 3) Haridust tõendavad dokumendid, pedagoogide toimikud
- 4) EHISes olevad pedagoogide isikukaardid
- 5) Töölepingud
- 6) Haridusandmed lasteasutuse kohta (HTM)

Küsimused, mida esitada

- 1) Kas konkursid on viidud läbi vastavalt kehtestatud korrale?
- 2) Kas ametikohad on täidetud vastavalt miinimumkoosseisus esitatule?
- 3) Kas lasteasutuses on pedagoogide kvalifikatsiooni hindamiseks olemas haridust tõendavad dokumendid?
- 4) Kas EHISst on täidetud vastavalt EHISE põhimääruses kehtestatule?
- 5) Kas kvalifikatsiooninõuetele mittevastavate pedagoogidega on sõlmitud tähtjalised töölepingud?
- 6) Kuidas ja mille alusel hindab direktor õpetaja pedagoogilisi kompetentse?
- 7) Kas õpetajad on hinnanud end lähtuvalt õpetaja kutsestandardist?
- 8) Kuidas toetatakse õpetaja professionaalset arengut (nt arenguvestlus, täienduskoolitus, mentorlus, juhendamine)?
- 9) Kuidas on korraldatud personali koostöö (õpetajad, õpetajate abid, tugispetsialistid jt)?
- 10) Kas õpetaja ametikohale kehtestatud keelenõuded on täidetud?
- 11) Kui suures mahus on pedagoogid ennast täiendanud ja osalenud eesti keele õpetamise alastel koolitustel?

Uurimismeetodid: dokumentide vaatlus, HTMi väljavõtte asutuse haridusandmetest, vestlused direktori, pidaja ja õpetajatega.

Lasteasutuse keskkonna ja tegevuste vaatlus

Vabariigi Valitsuse 06.10.2011. a määruse nr 131 „Tervisekaitsenõuded koolieelse lasteasutuse maa-alale, hoonetele, ruumidele, sisustusele, sisekliimale ja korrashoiule“ § 6 lg 5 kohaselt peavad igal lasteasutuse rühmal olema rühmaruumid: mängu-, magamis-, riietus- ja tualettruum, vajadusel toidu jaotamise koht ja riidekuivatusruum või -kapp. Ruumides peab olema piisavalt liikumisruumi last arendavateks ja muudeks vajalikeks tegevusteks. Määruse § 6 lg 6 kohaselt peab mängu- ja magamisruumis pöranda pindala olema iga lapse ja täiskasvanu kohta vähemalt 2 ruutmeetrit. Mängu- ja magamisruum võib olla ühendatud, kui pöranda pindala lapse kohta on vähemalt 4 ruutmeetrit. Mänguruum on soovitatav planeerida hoone ida-, kagu- ja/või lõunapoolsesse ossa. Määruse § 6 lg 7 alusel peab nelja- ja enamarühmalises lasteasutuses olema muusika- ja võimlemissaal, mis võib olla vaheseinaga eraldatav. Kõikide nimetatud nõuete täitmist kontrollib Terviseamet.

⁴¹ Haridusministri 26.08.2002. a määrus nr 65 „Koolieelse lasteasutuse pedagoogide kvalifikatsiooninõuded“, §-d 3, 11, 18, 19, 31, 32.

⁴² Haridus- ja teadusministri 11.09.2015. a määrus nr 42 „Koolieelse lasteasutuse personali miinimumkoosseis“.

⁴³ Vabariigi Valitsuse 05.08.2004. a määrus nr 265 „Eesti Hariduse Infosüsteemi asutamine ning põhimäärus“, § 18.

Õppe- ja kasvatustegevuse vaatluse lähtealused

Alljärgnevatel õpetamisvaldkondades on esitatud muu kodukeelega laste eestikeelse õppe omandamise kriteeriumid sobiva õpikeskkonna loomiseks ja selle hindamiseks. Alajaotustena esitatud kirjeldused näitavad, millised tegevusi ja võtteid õpetaja nimetatud eesmärkide saavutamiseks saab kasutada.

VAATLUSE LÄHTEALUSED		
1. Füüsiline õpikeskkond		
Õiguslikud alused	Vaadeldav valdkond	Objekti kirjeldus
KLRÕK § 7 lg 4 ls 1 - Rühma õppe- ja kasvatustegevus viiakse läbi esteetiliselt ja turvaliselt ning üksi ja ühistegevusi võimaldavas keskkonnas. KLRÕK § 4 lg 1 p 6 - Lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõtteks on lapse arengut ja sotsialiseerumist soodustava keskkonna loomine.	1.1. Rühmaruumi kujundus õppe- ja kasvatustegevusteks	- Mööbli paigutus võimaldab kasutada erinevaid töövorme, soodustab suhtlemist, koostööst õppimist, grupitööd, mängu. - Ruum motiveerib last uurima ja õppima, toetab uudishimu, aktiveerib loovust. - Ruumi kujundamisse on kaasatud laps ja õppimine on tehtud nähtavaks (nt laste tööd on nähtaval).
KLRÕK § 5 lg 4 p 1 - õppe- ja kasvatustegevuses luuakse tingimused, et arendada lapse suutlikkust kavandada oma tegevust, teha valikuid; KLRÕK § 5 lg 1 ls 2 - Laps õpib matkimise, vaatlemise, uurimise, katsetamise, suhtlemise, mängu, harjutamise jms kaudu. KLRÕK § 19 lg 3 p 6 - valitakse mitmekesiseid pildirikkaid ja lihtsama keelega raamatuid ettelugemiseks ja ühiseks lugemiseks; KLRÕK § 19 lg 3 p 1 - peetakse oluliseks eesti keelt kuulata ja omandada keeleoskus tegevuste käigus, kus sõnalist suhtlemist toetab kontekst ja ümbritsevad esemed. KLRÕK § 19 lg 3 p 3 - suunatakse last õpitavat keelt kasutama igapäevategevustes ning suhtlemisel, luuakse selleks lapsi huvitavaid olukordi, sh väljaspool lasteaeda (kauplus, teater, spordivõistlus, õppekäik jm);	1.2. Õppe- ja mänguvahendid	- Käelise tegevuse vahendid (pliiatsid, paberid, liim, käärid jm) ja mänguasjad on laste jaoks käeulatuses ja vabalt kättesaadavad. - Pildid ja sõnasedelid on nähtavad ja süsteemselt esitatud kogu rühmaruumis. - Kasutatavad õppevahendid on mitmekesised ja eakohased, võimalusel kasutatakse autentseid objekte ja esemeid (nt puit, looduslikud vahendid). - Õues õppimiseks on loodud võimalused – keskkond kutsub õueala avastama ja uurima. Looduslik keskkond on autentne: kivid, oksad, taimed, istutuskastid (nt kasvuhoone, taimed), õpperada, nurgakesed aruteluks grupi tööks, katusealused. Võimalusel kasutatakse autentseid materjale ja tegevusi viiakse läbi autentses keskkonnas (rühmaruumist väljas, õppekäigud, matkad jms).

KLRÕK § 7 lg 5 - Tegevuskoha valikul arvestatakse nii üldisi kui ka valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgi, eri valdkondade sisude ja tegevuste lõimimist, tegevusteks vajalikke vahendeid ning pedagoogide ja personali kaasamist.		- Laps on aktiivne täiskasvanu abistaja mänguvahendite õue toomisel-viimisel. - Jälgitakse ohutustingimusi väljaspool lasteasutuse õpiruumi. - Rühmaõpetajate töökorraldus tagab laste jaoks ohutu liikumise väljaspool õueala.
2. Tegevuse ülesehitus		
KLRÕK § 7 lg 3 - Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel esitatakse kavandatava perioodi (nädal, kuu vm) eesmärgid, teematika, õppesisu ja -tegevused. Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine on paindlik ja võimaldab pedagoogil teha vajadusel muudatusi. KLRÕK § 4 lg 1 p 1 - Lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõtteks on lapse individuaalsuse ja tema arengupotentsiaali arvestamine.	2.1. Tegevuse eesmärgid	- Tegevuse eesmärgid on lapsele, õpetajale ja lapsevanemale arusaadavad (nt nädalaplaan, projektiplan, e-päeviku sissekanded). - Tegevuse eesmärgid on sõnastatud konkreetselt ja kirja pandud lapsest lähtuvalt ning lähtuvalt lasteasutuse õppekavast.
Lasteasutuse personal loob lasteasutuses füüsilise ja psühhosotsiaalse keskkonna, mis on ohutu, turvaline ja pakub lastele erinevaid mängu-, õpi- ja loovtegevuse ning kehalise aktiivsuse edendamise võimalusi. ⁴⁴ KLRÕK § 4 lg 1 p 5 - Lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõtteks on humaansete ja demokraatlike suhete väärtustamine;	2.2. Tegevuse õhkkond	- Rühma tegevustes on sõbralik ja turvaline töömeeleolu. Õpetaja ja lapsed käituvad partneritena. - Õpetaja on kujundanud rühmas eksimist salliva õpikultuuri. - Õhkkond on rahulik, lapsel on aega süvenemiseks. Õpetaja arvestab lapse iseseisvusega, kuulab lapsi ja arvestab nende ideedega. - Suhtlus õpetaja ja laste vahel on julgustav ja lapse valikutega arvestav. - Õpetaja toetab ja tunnustab lapsi. - Lapsed kasutavad eesti keelt hea meelega kõikides tegevustes, kartmata teha vigu.
KLRÕK § 16 lg 1 - Õppe- ja kasvatustegevuse seob tervikuks lapse elust ja ümbritsevast keskkonnast tulenev teematika. Valdkondade kaupa esitatud õppesisu ja -tegevuste lõimimisel lähtutakse üldõpetuslikust põhimõttest.	2.3. Tegevuste lõiming, mitmekesisus ja tasakaalustatus	- Tegevustes on lõimitud eri valdkondi, sh üldoskusi. - Tegevused on mitmekesised ja need arendavad erinevaid üldoskusi.

⁴⁴ Sotsiaalministri 24.09.2010 määrus nr 61 „Tervisekaitseõuded koolieelses lasteasutuses tervise edendamisele ja päevakavale“, § 8 lg 1

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel lõimitakse järgmisi tegevusi: kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine, vaatlemine, uurimine, võrdlemine, arvutamine ning mitmesugused liikumis-, muusika- ja kunstitegevused.		• Õpetaja kasutab erinevaid meetodeid ja erinevaid printsiipe (näitlikustamine, mängulisus, individualiseerimine jm.) õppe- ja kasvatustegevustes laste keelelise arengu toetamiseks. • Õpetaja kasutab rühmategevuste elavdamiseks ja rikastamiseks digivahendeid, sh muusikat, videod jne, et arendada laste keelelisi oskusi ja kultuurilist teadlikkust. • Õpetaja kasutab luuletusi, lugude jutustamist, liisusalme, lavastusmänge jm tegevuste läbiviimisel • Lapsel on võimalik osaleda vabamängus, kus õpetaja suunab ja julgustab lapsi kasutama eesti keelt.
KLRÕK § 5 lg 3 Laps on õppe- ja kasvatustegevuses aktiivne osaleja ning tunneb rõõmu tegutsemisest. Last kaasatakse tegevuste kavandamisse, suunatakse tegema valikuid ning tehtut analüüsima	2.4. Osapoolte koostöö tegevustes	• Rühmameeskonna kõik liikmeid osalevad koostöös õpikeskkonna loomisel ja tegevuste kavandamisel. • Õpetaja kaasab lapsi rühma kokkulepete loomisesse, tegevuste kavandamisse (rühmareeglid). • Kokkulepped on igapäevaselt laste jaoks rühmaruumis nähtavad. • Õpetaja küsib lastelt tegevustele tagasisidet ja suunab lapsi üksteisele toetavat tagasisidet andma.
3. Tegevuse kaasahaaravus ja aktiivsus		
KLRÕK § 19 lg 3 p 3 - suunatakse last õpitavat keelt kasutama igapäevategevustes ning suhtlemisel, luuakse selleks lapsi huvitavaid olukordi, sh väljaspool lasteasutust (kauplus, teater, spordivõistlus, õppekäik jm);	3.1. Aktiivõppemeetodite kasutamine	• Kasutatakse mitmekesiseid meetodeid ja -vahendeid (liikumine, IT-vahendid, õpe rühmaruumist väljaspool jm). • Lapsele võimaldatakse valikuid. • Lapsed on aktiivselt tegevusse kaasatud, saavad ise tegutseda. • Tegevuste tempo arvestab laste vajadustega. • Lapsel on aega teemaga tegeleda ja tegevustesse süveneda. • Lapsed tunnevad tegevustest rõõmu.

KLRÕK § 19 lg 3 p 4 - korratakse õpitut erinevates kontekstides ja suhtlussituatsioonides, keeleõpet seotakse teiste tegevustega – liikumine, laulmine, käeline tegevus, vaatlemine jm; KLRÕK § 19 lg 3 p 5 - vestlusteemade valimisel lähtutakse lapse kogemustest, samateemalistest vestlustest rühmas või kodus (emakeeles).	3.2. Keeleõpe on seotud igapäevaelu teemadega	• Õpetaja seob uue teema eelnevalt omandatud teadmistega (valdkond <i>mina ja keskkond</i>) • Teemad seostatakse lapse huviga, igapäevaelu, isikliku kogemusega ja aktuaalsete sündmustega. • Lapsed esitavad teemast ajendatud omaalgatuslikke küsimusi ja arvamusi. • Teemaga seostatavad esemed ja pildid jm on nähtaval. • Teemade käsitus on lapsele huvipakkuv, kandudes nt edasi vabamängu.
KLRÕK § 18 lg 3 p 1 - lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel	3.3. Laste keelekasutus	• Lapsed kasutavad eesti keelt, mis vastab nende arengutasemele ja eale • Lapsed kasutavad eesti keelt erinevates mängudes (nt rollimängud, lavastusmängud, vabamäng). • Õpetaja toetab laste mängu olukorrahaste sõnade ja väljenditega. • Keelekasutuses kinnistatakse laste õpitud keelendeid ja lausemalle.
4. Tegevuses ja suhtluses kasutatav eesti keel		
Eesti keele ja eesti keeles õpetatavate ainete õpetajatel on C1-taseme keeleoskuse nõue⁴⁵ Pedagoogidel, v.a eesti keele ja eesti keeles õpetatavate ainete õpetajad, on B2-taseme keeleoskuse nõue⁴⁶ Õpetajat toetavatel ametikohtadel töötavatel isikutel on keelenõude tasemeks A2, kuid tööandja võib seade ka kõrgemad nõudmised tööülesannete täitmisest tulenevalt.	4.1. Õpetaja keelekasutus	• Õpetaja kasutab lapsele arusaadavat eakohast korrektset eesti keelt: lauseehitus on õige, grammatiliselt korrektne ning võimalikult aktsendivaba. • Õpetaja kasutab normaalset hääletugevust. Lapsed saavad õpetaja tekstist aru ning suudavad vajadusel korrata õpetaja öeldut. • Lapsed jälgendavad õpetajat: püüavad häälikuid ja sõnu selgelt hääldada. • Vajadusel kohandab õpetaja oma keelekasutuse lastele tasemekohaseks, lihtsustab, sõnastab mõtte ümber. • Õpetaja ergutab lapsi argiolukordadele omase sõnavara ja lauseehituse mudelite kasutamisel.

⁴⁵ Vabariigi Valitsuse 20.06.2011 määruse nr 84 „Ametniku, töötaja ning füüsilisest isikust ettevõtja eesti keele oskuse ja kasutamise nõuded“, § 9 p 7.

⁴⁶ Vabariigi Valitsuse 20.06.2011 määruse nr 84 „Ametniku, töötaja ning füüsilisest isikust ettevõtja eesti keele oskuse ja kasutamise nõuded“, § 8 p 6.

KLRÕK § 8 lg 4. Lasteasutus toetab erineva keelelise ja kultuurilise taustaga peret lapsele oma keele ja kultuuri tutvustamisel ning eesti keele ja kultuuri väärtustamisel. (Hetkel kehtiv) KLRÕK § 9 lg 2. Lasteasutuses või selle rühmas, mille õppe- ja kasvatustegevus ei toimu eesti keeles, alustatakse laste eesti keele õpet kolmeaastaselt kas: 1) eraldi keeletegevuste kaudu; 2) keeleõpet teiste tegevustega lõimides; 3) osalise keelekümbeluse metoodikat rakendades. KLRÕK § 9 lg-d 5–6. Eesti keele õppe eeldatavate tulemuste kavandamisel arvestatakse nii laste arengutaset, vanust kui ka eesti keele õppe mahtu ning metoodikat. Erivajadustega lapsele koostatakse eesti keele kui teise keele õpetamiseks vajadusel individuaalne arenduskava.	4.2. Keeleõppe eesmärgistamine (lõimitud) tegevustes	• Õpetaja viib läbi laste jaoks igapäevaseid rutiinseid tegevusi kasutades selleks kõne, mis on aluseks suhtluskeele omandamisele (temaatiline erinevate tegevustega kaasnev sõnavara). • Õpetaja lähtub selgituste andmisel tegevuse teemast ja eesti keele õppe eesmärkidest. • Sõnavara on seotud õpitavate teemadega ja arendatavate üldoskustega. • Õpetaja rikastab laste sõnavara, selgitades lapsele arusaamatuid sõnu. • Lastele antakse võimalus tegevustes eesti keeles rääkida ja kirjutada (nt tähed, nimi). • Tegevused ja tegevusi ilmestav keelekasutus toetab fraaside ja lausete sh uue sõnavara omandamist.
KLRÕK § 18 lg 3 p 2 - peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõikides tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud); lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõnelda; laps õpib rääkima reaalses suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga;	4.3. Õpetaja soodustab lastevahelist koostööd ja suhtlemist	• Õpetaja soodustab laste omavahelist suhtlust eesti keeles. • Õpetaja kaasab lapsi vestlusesse, julgustab lapsi aruteludes osalema ja kasutama eesti keelt. • Õpetaja julgustab lapsi eesti keelt kasutama ka vabamängus. • Õpetaja loob võimalusi laste aktiivseks keelekasutuseks (nt lavastusmängude kasutamine jms) • Õpetaja loob eksimist salliva ja laste eneseväljendust julgustava keskkonna. • Õpetaja reageerib sobivalt laste suulise väljenduse raskustele • Lapsed kasutavad suhtluses varasemate teemade ja teiste õppeainete näiteid, sõnavara, keelendeid, viitavad oma kogemustele. • Õpetaja märkab ja annab tagasisidet last edusammude ja tulemuste puhul.
KLRÕK § 19 lg 3 p 3 - suunatakse last õpitavat keelt kasutama igapäevategevustes ning suhtlemisel, luuakse	4.4. Laste väljendusoskuste arendamine	• Õpetaja tagab kõikidele lastele võimaluse tegevustes aktiivselt osaleda ja rääkida.

selleks lapsi huvitavaid olukordi, sh väljaspool lasteaeda (kauplus, teater, spordivõistlus, õppekäik jm); KLRÕK § 19 lg 3 p 5 - vestlusteemade valimisel lähtutakse lapse kogemustest, samateemalistest vestlustest rühmas või kodus (emakeeles). KLRÕK § 19 lg 1 p-d 3, 4 - Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps: tunneb ära ja saab aru eestikeelsetest sõnadest ning lihtsamatest väljenditest; kasutab lihtsamaid eestikeelseid sõnu ja väljendeid igapäevases suhtlemises.		• Laste huvide, arvamuste ja soovide väljaselgitamine ning nendega arvestamine. • Õpetaja kaasab rääkides koos lastega ülesandeid ja tegevusi valima (ülesannete järjekord, tekstide valik jne). • Tegevuse kokkuvõttes sõnastatakse koos lastega, mis õnnestus ja mis vajab veel tegelemist. • Õpetaja kasutab tegevustes mänge, mis ergutavad rääkimist ja lastevahelist suhtlemist (nt rolli- ja situatsioonimängud jms).
5. Lapse arengu jälgimine (lapse individuaalsete vajadustega arvestamine, muu emakeelega laste keelelise arengu toetamine)		
KLRÕK § 19 lg 3 p 2 – pööratakse erilist tähelepanu erinevate meelte kaasamisele ja näitlikustamisele: kasutatakse miimikat, kehakeelt, žeste, intonatsiooni, muusikat, rütmi ja mitmesuguseid näitlikke vahendeid.NB! Vaatleme peamiselt tavarühmades.	5.1. Õpetaja toetab muu keelelise või kultuurilise taustaga last eesti keele omandamisel	• Õpetaja toetab ja julgustab lapse keelelist arengut. • Võõrast ja uute sõnade puhul juhib õpetaja uuele sõnale või fraasile tähelepanu. • Keelekasutuses kinnistatakse õpitud keelendeid ja lausemalle. • Vajaduse korral pakub õpetaja nõrgematele rohkem tuge. • Õpetaja kasutab laste toetamiseks kehakeelt, visuaalseid õppevahendeid ja esemeid. • Õpetaja loob tingimused igale lapsele eduelamuse saamiseks ja kogemiseks.
KLRÕK § 5 lg 2 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja läbiviimisel arvestatakse laste eripära: võimeid, keelelist ja kultuurilist tausta, vanust, sugu, tervises seisundit jms. Pedagoogid on laste arengu suunajad ning arengut toetava keskkonna loojad. KLRÕK § 19 lg 3 p 7 pedagoog rõhutab õige kõne mudelite kasutamist ning osutab vigadele delikaatselt, sõna või fraasi korrektsena korrates.	5.2. Tegevuse ea- ja jõukohasus ja tagasiside	• Õppematerjal vastab lapse eale ja keeleoskustasemele ja õppesisu pakub lapsele väljakutset. • Õpetaja diferentseerib lapse jaoks tegevusi vastavalt vajadusele ja olukorrale, lähtudes lapse arengust. • Vajaduse korral annab õpetaja neile, kes on kiiremini edasijõudvad, arendavaid lisategevusi vms. • Õppetegevuste järjestus on õppimist toetav (lihtsamalt keerukamale, ettevalmistatult vabamale). Uued teemad seotakse varem õpituga. • Tagasiside on toetav, tõstetakse esile positiivne ja antakse vihjeid parandamist nõudva kohta. Tagasiside toetub laste varasematele teadmistele.

		• Õpetaja suunab lapsi oma vastuseid ja edusamme analüüsima, ennast ja üksteist parandama.
6. Tegevuse dokumenteerimine		
KLRÕK § 24 lg 2 Lapse arengu hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatusprotsessist. Pedagoogid viivad vaatlusi läbi kindla plaani alusel ning lapsi jälgitakse nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui ka pedagoogi suunatud tegevustes KLRÕK § 24 lg 7 - Lapse arengu hindamise ja arenguevestluse tulemus dokumenteeritakse «Isikuandmete kaitse seaduses» sätestatud tingimustel.	6.1. Tegevuse dokumenteerimine	• Õppimine on õpetaja poolt süsteemselt dokumenteeritud. • Pedagoogiline nõukogu on otsustanud ja kirjeldanud, millist materjali lapse arengu kohta kogutakse. • Õpetaja on süsteemselt kogunud laste töid, mille kaudu on nähtav lapse areng. • Laste õppimist on jäädvustatud (kogutud tööd, fotod, videod jm). • Laste turvalisus on tagatud kokkulepete ja teavitamise abil, nt vanema luba, keskkonnad, vormid • Eriolukordades tegutsetakse vastavalt õigusaktides sätestatule, nt rikkumised ja sellest teavitamine vastavale organile.

Eksperdi hinnang ja koondhinnang vaatlustele

Järelevalve läbiviimisel koostatakse **eksperdi hinnang** iga tegevuse vaatluse kohta eraldi ja lasteasutuse kohta tervikuna koostatakse koondhinnang. Koondhinnangut kasutatakse õiendis. Eksperdi hinnang arutatakse läbi õpetajaga ja allkirjastatakse. Võimalusel kohapeal, aga kui ei jõua, siis esimesel võimalusel peale kohapealset järelevalvet. Õppe- ja kasvatus tegevuse eksperdi hinnangud allkirjastatakse õpetaja, HTM-i poolt järelevalve läbiviija ja vajadusel kaasatud eksperdi poolt.

Vaatluse tulemusel koostatakse õppe- ja kasvatus tegevuse vaatlusprotokoll (HMS, § 18), mis võimaldab kirjeldada ajaliselt tegevusi (vt lisa 1). Protokollis on ära toodud kuupäev, kellaaeg, tegevuste kirjeldus (tegevuse alustamine, lõpetamine jm). Õpetajal on võimalik tagasiside andmise ajal oma läbiviidud tegevust kommenteerida. Soovitavalt peale tegevuse lõppu allkirjastatakse (õpetaja, õppeasutuse juht, kes osales vaatlusel, juhteksperdi, kaasatud eksperdi).

Tegevuse vaatluse tulemusi analüüsitakse koostöös: õpetaja, järelevalvet juhtiv ekspert, kaasatud ekspert, lasteasutuse juhtkonna esindaja. Kui järelevalves osaleb ka pidaja esindaja, siis ka pidaja esindaja. Tegevuse vaatlusleht allkirjastatakse õpetaja ja kaasatud eksperdi poolt. Vaadeldavate tundide arv on ekspertide kokkulepe vahel

Lisa 1. Õppe- ja kasvatustegevuse vaatluse eksperthinnang

Õpetajad ...

Rühm

Valdkond	Ekspertihinnang
1. Õpikeskkond	
2. Tegevuse ülesehitus	
3. Tegevuse kaasahaaravus	
4. Tegevuse lapsekohasus	
5. Tegevuse aktiivsus	
6. Tegevuse taseme- ja jõukohasus	
7. Tegevuses kasutatav keel	
8. Dokumenteerimine	
9. Tegevuses kasutatud õppe-materjal	
10. Õpetaja selgitused	

Õpetaja: Olen tutvunud ning mul oli võimalus anda selgitused.

.....

Ekspert: Kuupäev:

Lisa 2. Eksperdi koondhinnang

Valdkond	Koondhinnang kõikide vaatluste kohta
1. Õpikeskkond	
2. Tegevuse ülesehitus	
3. Tegevuse kaasahaaravus	
4. Tegevuse lapsekohasus	
5. Tegevuse aktiivsus	
6. Tegevuse taseme- ja jõukohasus	
7. Tegevuses kasutatav keel	
8. Kasutatud õppematerjal	
9. Dokumenteerimine	
10. Ettepanekud direktorile	
11. Ettepanekud lasteasutuse pidajale	

Ekspert: Kuupäev:

Lisa 3. Soovitavad küsimused vestluseks lastevanematega (hoolekoguga)

VESTLUSE PROTOKOLL NR

Lapsevanemad

Toimumise koht:

Toimumise aeg:

Osalesid:

- 1) Kui kaua on Teie laps selles lasteasutuses käinud?
- 2) Kui sageli toimuvad hoolekogu koosolekud? Mida seal arutatakse? Kas on tehtud ettepanekuid direktorile ja pidajale?
- 3) Kuidas hindate oma lapse eesti keele oskust?
- 4) Kas eesti keele oskus on Teie jaoks oluline?
- 5) Millisesse kooli soovite tulevikus oma lapse panna?
- 6) Kas Te teate, kuidas on eesti keele õpe lasteasutuses korraldatud?
- 7) Kas selle kohta antakse vanematele tagasisidet? Millises keskkonnas toimub infovahetus?
- 8) Kuivõrd olete kursis teemaga, et alates 2024.a sügisest läheb lasteasutus üle eestikeelsele õppele?
- 9) Kas Teile on tutvustatud eestikeelsele õppele ülemineku plaane või kava?
- 10) Kuidas ja kas pakutakse lastele logopeedi teenust? Mis keeles tuge pakutakse?
- 11) Kas olete kursis, kuidas toimub erivajadustega laste toetamine?
- 12) Kas lasteasutuses on huviringe, milles teie lapsed osalevad? Mis keeles on ringid?
- 13) Mis on teie jaoks murekohad eestikeelsele õppele üleminekuga seoses?
- 14) Millised on teie ettepanekud eestikeelsele õppele ülemineku osas?
- 15) Millist tuge vajaksite Teie vanemana?
- 16) Kuidas Te oma lapse arengu kohta teavet saate?
- 17) Kas Teiega on toimunud lapse arenguvestlused? Kui sageli see toimub? Mida seal kokku lepatakse, kuidas see fikseeritakse?
- 18) Millega olete lasteasutuses rahul?
- 19) Milles näete lasteasutuse arengukohti?

Protokollija

Allkirjastatud digitaalselt

Kinnitan, et protokoll on koostatud minu sõnade järgi:

Intervjueeritavad

Allkirjastatud digitaalselt